

Гнатковський Д.А.

магістр права,

юрист ТОВ «Адвокатська фірма «Горо Лігал»

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Початок російсько-української війни у 2014 році дав поштовх до реформування військової сфери, у тому числі, призвів до перегляду ветеранської політики з боку законодавця та суспільства. Новий етап російсько-української війни, який розпочався 24 лютого 2022 року,

вплинув на процеси формування громадянського суспільства, посприяв росту національної свідомості серед громадян, та знову зробив актуальним питання статусу, захисту прав, інтересів, потреб ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Законодавство, яке регламентує державну ветеранську політику, повністю повинне бути переглянуте та адаптоване, з огляду на динамічність правовідносин у цій галузі в результаті збройної агресії Російської Федерації та появи значної кількості учасників російсько-української війни, які потребуватимуть соціального захисту з боку держави. У таких умовах, перш за все, існує необхідність законодавчого оновлення, переосмислення та систематизації принципів (основних засад) державної ветеранської політики, які є фундаментом для будь-якої системи права.

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-ХІІ не містив положень (статті), які закріплювали принципи, що лежать в основі формування державної ветеранської політики. Лише після внесення змін згідно із Законом № 2147-ІХ від 24.03.2022, який набрав чинності 02.04.2022 року, була додана стаття 1¹, що закріпила основні засади такої політики та вперше надала визначення поняттю «державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України» [1].

За результатами аналізу цієї норми, можна виокремити такі принципи:

- соціальної справедливості під час встановлення обсягу пільг та гарантій;
- комплексності під час формування та реалізації заходів адаптації ветеранів війни до мирного життя;
- належного фінансового забезпечення передбачених законом пільг та гарантій зазначеній категорії громадян;
- відкритості та рівного доступу до інформації про державні пільги та гарантії, механізми їх реалізації;

- доступу до реалізації права на отримання всіх пільг та гарантій;
- прозорості та підзвітності діяльності органів державної влади, їх посадових осіб у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Правилами оформлення проектів законів та основними вимогами законодавчої техніки рекомендовано «на початку законопроекту розташовувати норми загального характеру, що встановлюють принципи правового регулювання і містять правила, які повинні враховуватися при застосуванні наступних нормативних вказівок» [2, с. 10]. Тому є незрозумілим підхід законодавця, який призвів до того, що в основному нормативно-правовому акті, що забезпечує формування ветеранської політики, з 1993 року до 2022 року не було визначено основних засад регулювання.

Принципи для будь-якого нормативно-правового акта – це своєрідні орієнтири для розробки законодавства, які визначають напрями його подальшого вдосконалення.

На нашу думку, принципи формування державної ветеранської політики – це загальновизнані основоположні ідеї, відправні положення, орієнтири, які є підґрунтям для діяльності уповноважених органів державної влади, та відповідно до яких визначаються зміст, способи і напрями правового регулювання суспільних відносин у сфері захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Існує два погляди щодо необхідності закріплення принципів безпосередньо в нормативно-правових актах: «принципи мають бути обов'язково вираженими в тексті законодавства. На противагу їм, інші ж переконані, що принципи, слугуючи відправними ідеями, основними характерними ознаками процесів, явищ, напрямів діяльності тощо, можуть існувати абсолютно самостійно, відокремлено від тексту закону, адже власне висвітлення припущення про їх існування вже достатньо для того, щоб вони виконували свою функцію» [3, с. 63].

Проте, на нашу думку, закріплення принципів є необхідним, що зумовлено їх основним призначенням. Адже закріплюючи принципи в нормативно-правових актах, вони стають обов'язковими, допомагають визначити на яких засадах будується правове регулювання відповідної сфери, та які ідеї лежать в його основі.

Норми права, предметом регулювання яких є правовідносини, пов'язані із захистом прав ветеранів, мають тісний взаємозв'язок із різними галузями права, а найбільше з правом соціального забезпечення. У зв'язку з цим пропонуємо провести аналогію, і проаналізувати принципи, якими можна доповнити Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Принципи права соціального забезпечення – це загально визнані основоположні ідеї, відправні положення, відповідно до яких визначаються зміст, способи і напрями правового регулювання суспільних відносин у сфері соціального забезпечення [4, с. 235].

Усі принципи права соціального забезпечення умовно можна поділити на три групи:

1) єдині принципи права соціального забезпечення – такі, які характеризують усю галузь загалом (принцип соціального страхування, принцип допомоги, принцип соціального забезпечення, принцип соціальної солідарності тощо);

2) змістовні – тобто такі, за допомогою яких розкривається зміст права людини на соціальний захист у разі настання тих чи інших соціальних ризиків (принцип всезагальності соціального захисту; економічної та наукової обґрунтованості соціальних стандартів; заборона дискримінації та створення рівних прав та можливостей; універсальності (всебічності) соціального захисту; диференціація умов та рівня соціального захисту; незменшуваності обсягів та змісту соціальних виплат та послуг за прийняття нових законодавчих актів; гарантування державою встановлених прав);

3) формальні – ті, що характеризують якість юридичного механізму реалізації та забезпечення згаданого права (принцип реальності проголошених прав; юридичної ясності; захисту законних

сподівань; збереження прав у сфері соціального захисту; судового захисту) [5, с. 56].

Вважаємо, що стаття 1¹ Закону України № 3551-ХІІ не містить повного спектру основних принципів, які повинні лежати в основі державної ветеранської політики (які відобразатимуть засади як короткострокової, середньострокової, так і довгострокової державної ветеранської політики). Найбільш доцільно, на нашу думку, додати такі принципи: заборона дискримінації та створення рівних прав та можливостей; універсальності (всебічності) соціального захисту; диференціація умов та рівня соціального захисту; незменшуваності обсягів та змісту соціальних виплат та послуг за прийняття нових законодавчих актів; гарантування державою встановлених прав; принцип реальності проголошених прав; юридичної ясності; захисту законних сподівань; збереження прав у сфері соціального захисту; принцип реінтеграції ветеранів війни до мирного життя; принцип ветераноцентричної системи надання послуг, розробленої відповідно до основних потреб ветеранів; принцип забезпечення добробуту ветеранів, що охоплює такі аспекти як здоров'я, психологічний стан, цивільну професійну зайнятість, стабільний середній дохід, культурну та суспільну інтеграцію.

Законодавець у 2022 році врегулював питання відсутності принципів формування державної ветеранською політики, закріпивши їх у профільному законі. Проте динамічність відносин спричиняє необхідність перегляду та доповнення переліку основних засад, які лежатимуть в основі формування державної ветеранської політики.

Список використаних джерел:

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ. Дата оновлення: 07.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12/ed20220507#Text> (дата звернення: 10.06.2022).

2. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки (Методичні рекомендації) / Головне юридичне управління Апарату Верховної Ради України. 4-те вид., виправ. і допов. Київ, 2014. 39 с. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/files/zak_rules.pdf (дата звернення: 23.06.2022).

3. Сирота І.М., Гудзь А.О. Принципи права соціального забезпечення в сучасних умовах. *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони. Серія: Право»*. 2019. Вип. 4 (66). С. 62–66.

4. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навч. посіб. Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2016. 692 с.

5. Сухицька Н.В. Принципи соціального забезпечення населення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Т. 1. Вип. 6–2. С. 55–57.